

PIESE „UITATE” DIN AȘEZAREA 2 DE LA BRATEI

Adrian IONIȚĂ

Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, București; e-mail: aionita67@yahoo.com

Keywords: spurs, knives, nails, buckles, arrowhead, iron strike-a-light, iron parts of door, 12th–13th centuries

Abstract: The present study presents 48 items discovered in Bratei – Settlement no. 2, and which, for objective reasons, were not included in the monograph regarding inhabiting features of the 12th–13th centuries, published in 2009. The items belong to various categories, such as prick spurs – nine items, knives with peduncle for handles – 11 items, nails – nine items, a door lock, a hinge or lock, three different iron parts of door whose function is less clear, two iron buckles – one rectangular, and the other in the form of the letter “D”, an arrowhead with tube for hafting, an ellipsoidal iron strike-a-light, a scissor, an iron horseshoe, a base of pot with signs in relief, as well as seven iron items whose function could not be determined due to their preservation. The vast majority of these items were uncovered in features dating in the 12th–13th centuries. Spurs are undoubtedly the category of artefacts with the highest chronological and even numerical relevance in the settlement of Bratei, occupying the first place, with the exception of ceramics. Typologically, the prick spurs are part of the generic type with pyramidal thorn, along with two variants. Although the present items do not differ from those found in other contemporary sites, they are by far the most important ones for a better understanding of the specificity of Bratei settlement. In the same time, they also indicate that the Bratei settlement is actually belonging to a horizon of discoveries distributed in south-eastern Transylvania around the middle of the 12th century until the first part of the next century. In order to easily identify the features in which the objects were found, we used the same abbreviations like the ones in the original site documentation: B = dwelling or household annex; Gr = pit; S = trench – followed by year(s) when those feature(s) were excavated.

Cuvinte-cheie: pinteni, cuțite, cuie, catarame, vârful de săgeată, amnar, obiecte de feronerie, secolele XII–XIII

Rezumat: În studiul de față, sunt prezentate 48 de obiecte descoperite în Așezarea 2 de la Bratei și care, din motive obiective, nu au putut fi incluse în monografia referitoare la locuirea din secolele XII–XIII, apărută în 2009. Obiectele respective aparțin unor categorii diverse: nouă pinteni cu spin, 11 cuțite cu peduncul de înmănușare, nouă cuie, o broască de ușă, o balama sau încuietoare, trei diverse alte obiecte de feronerie, două cataramă – una rectangulară, cealaltă în forma literei „D”, un vârful de săgeată cu tub de înmănușare, un amnar elipsoidal, o foarfecă, o potcoavă, un fund de vas cu semne în relief, precum și șapte obiecte de fier a căror funcționalitate nu a putut fi precizată, în special din cauza stării de conservare. Majoritatea acestora a fost descoperită în complexe datate în secolele XII–XIII. Pintenii constituie categoria de artefacte cu cea mai mare relevanță cronologică și chiar numerică în așezarea de la Bratei, ocupând locul întâi, dacă exceptăm, desigur, ceramica. Din punct de vedere tipologic, pintenii respectivi fac parte din tipul numit generic „cu spin piramidal”, având două variante. Deși obiectele prezentate nu diferă cu nimic de cele întâlnite în alte situri contemporane, ele contribuie, în principal, la mai bună înțelegere a specificului așezării de la Bratei. Totodată, ele indică apartenența acestora la un orizont de descoperiri, răspândite în sud-estul Transilvaniei începând cu mijlocul secolului al XII și până în prima parte a veacului următor.

Localitatea Bratei¹ (com. Bratei, jud. Sibiu) a devenit cunoscută în literatura arheologică în special prin descoperirea unor importante vestigii aparținând mileniului I. Săpăturile arheologice au fost întreprinse aproape fără întreruperi în perioada 1959–1991, de către un colectiv condus de Ion Nestor (†1974), continuate după dispariția magistrului de cele două colaboratoare apropiate, Eugenia Zaharia și Ligia Bârză. Prin durată, mod de investigare și rezultate, constituie unul dintre cele mai importante și bine cercetate situri medievale din Transilvania și nu numai. Situl arheologic începea la circa 1 km est de satul actual și se întindea de-a lungul malului stâng al Târnavei, aproximativ 1,8 km, pe o terasă a cărei lățime variază între 400–600 m. Principalele rezultate ale

cercetărilor sunt: cimitirul 1 (secolele IV–V)²; cimitirul 2 (secolele VII–VIII)³; cimitirul 3 (secolele VI–VII)⁴ și două așezări, notate convențional A1 (secolele IV–VII)⁵ și A2, cuprinzând locuiri diverse din secolele IV–XII⁶.

Așezarea 2, punctul mai fiind cunoscut și sub numele *Nisipărie*, datorită existenței unei exploatare de nisip în zonă, se află la circa 2,5 km est, în linie dreaptă, față de satul actual, fiind plasată pe aceeași terasă cu Așezarea 1, dar la 400–500 m mai la est de aceasta. Stațiunea a fost identificată în anul 1960, iar din 1963, cercetările s-au desfășurat, cu unele întreruperi, de-a lungul a 18 campanii, până în 1991. Dintre cele peste 400 de complexe scoase la iveală aici, 177 (locuințe, anexe, cuptoare, gropi) s-au dovedit că aparțin secolelor XII–XIII.

¹ Localitatea figurează și sub numele de Brateiu. În limba germană, are de asemenea două nume, Pretai și Breittau („poiana lată”) iar în limba maghiară, Baráthely.

² Bârză 1973.

³ Zaharia 1977.

⁴ Bârză 2010.

⁵ Bârză 1994–1995.

⁶ Zaharia 1994–1995. La nord-vest de A2 și la nord de A1 figurează și un al patrulea cimitir („N4”), care ar corespunde nivelurilor de locuire din secolele IV–XII (p. 300, 337, Fig. 1). Asupra existenței acestui cimitir, bazată doar pe descoperirea unor gropi arse, nu și a rămășițelor umane (incinerate sau nu), avem serioase rezerve.